

Hvordan fremme folkehelse og levekår i samiske områder?

Samenes folkeforbund (heretter SFF) synes det er flott at regjeringen ønsker å fremme folkehelse og levekår i de samiske områdene. Vi tenker her at regjeringen bør bevilge øremerkede midler i de ulike samiske områdene som er tenkt til formålet. SFF tenker at ingen samer er like. Vi har ulike samer som kystsamer, marka samer og reinsamer for å nevne noen. De vil ha ulik kultur og tradisjoner innen musikk, mat, klær, åndelig og tro/ ritualer, men for den som ikke kjenner til den samiske kultur vil kanskje ikke tenke på at dette kan være viktig for den enkelte. SFF mener man må se helhetlig og ikke bare innenfor et felt. Samer er som folk flest og er å finne i alle yrkesgrupper. Grunnforståelsen bør styrkes fra man er små og i barnehager. Dette er i full fremgang, men SFF tenker at man bør ha opplæring om samisk kultur hele året, ikke bare i februar når samefolkets dag skal markeres. Deretter bør kunnskapen forplantes videre i grunnskolen, videregående og på universitetsnivå.

Kunnskapen man får kan brukes videre i de representative yrkene. La oss belyse noen eksempler. En prest som får en grunnforståelse av samisk kultur kan lettere legge til rette for en samisk dåp, bryllup eller begravelse. Måten prestene kommuniserer vil bli mindre farlig, ved å ha en viss forståelse av samers levekår. SFF tenker på viktigheten det kan være samiske setninger, ord eller sang, bidrar til å bli sett og hørt i slike viktige seremonier, kan det ha en god påvirkning helsemessig for de involverte.

SFF ser det samme når det kommer til barn og ungdom. Denne gruppen er svært sårbar i dag med internett og mye mobbing. Både åpent og skjult. Det offentlige er heldigvis på banen i dag med SANKS som er opprettet. Men SFF tenker også her at med å få kunnskap ut tidlig og fortsette i alle ledd til man er voksen og står i arbeid, kan man forebygge mye av dette. Kunnskap er makt.

Et siste eksempel er helsesektoren, la oss snakke om de eldre. De eldre i dag har opplevd en av Norges mørkeste historier, fornorskningen. SFF mener man må ikke glemme denne perioden, men vi må lære av den. Hvordan kan man ivareta den generasjonen som har kjent på makt fra øvrigheten som forplantet seg i befolkningen. Kunnskap! Dessverre har vi en folkesykdom, demens som flere og flere får. Men kunnskap om samisk kultur og i fra de ulike områdene kan man bruke reminisensarbeid. Det vil si hente frem koften til den enkelte, la dem bruke det om de vil. Sørge for at man vet hvilken type mat den enkelte liker. Ved å bruke årstiden, finnes det frivillige som kan bruke skog og mark, fisketur i vann eller til sjøs. Slakting eller lage bål utenfor institusjonen. Bruke samiske ord i gitte situasjoner, for å trygge den det gjelder. Sette på samisk musikk, trommelyd og joik bare for å nevne noe. Aktivitørene bør være lovpålagt på alle sykehjem, dagtilbud osv.

SFF mener at ved å ha rett kunnskap med seg når man møter mennesker i ulike stadier, kan man være med på å fremme samers folkehelse og levekår rundt omkring i Norge. Man må styrke barnehageansatte, lærere i grunnskolen, videregående og på universiteter rundt om slik at de som kommer tett på samer har en grunnforståelse av hva kulturen er, og hvordan man kan ivareta identiteten til den enkelte.

Samfunnsmessig kan denne forståelse av ikke samer gi en dempet positiv effekt, der kanskje mobbingen og trakasseringen som skjer kan avta, nettopp fordi de har en grunnforståelse av kulturen.